

STAREA DEMOCRAȚIEI ÎN 2022 (ȘI PUȚIN DIN 2023)

Un raport realizat de:

ActiveWatch

Centrul pentru Inovare Publică

CeRe: Centrul de Resurse pentru participare publică

www.stareademocratiei.ro

ONG — URI
PENTRU
CETĂȚEAN

Grupul „ONG-uri pentru Cetățean” este susținut de Network of European Foundations prin programul Civitatus

Martie 2023, București



| | |
|---|-----------|
| Introducere | 3 |
| 1. Legislația privind spațiul civic sub atac politic | 8 |
| Blocarea unor inițiative de îmbunătățire a cadrului legal | 9 |
| Inițiative legislative amenințătoare | 13 |
| Limitarea spațiului de acțiune al asociațiilor și fundațiilor | 17 |
| 2. Amenințări la adresa vocilor critice | 19 |
| Presiuni asupra jurnaliștilor | 20 |
| Presiuni asupra organizațiilor civice și apărătorilor drepturilor omului | 23 |
| 3. Republica Militară România | 27 |
| Legile Securității | 28 |
| Controlul și implicarea structurilor militarizate în afaceri publice | 32 |
| 4. Democrația ca formă fără fond | 36 |
| Demnitari cu probleme de integritate | 41 |

Introducere

2022 a fost un an prost pentru democrație. A fost un an marcat de decizii ale puterii politice care au avut impact negativ asupra spațiului civic și democrației. Prin inițiativele lor legislative și prin încercări susținute de a limita vocile critice din societate – cetățeni activi, presa independentă și organizații neguvernamentale activiste – guvernauții au urmărit descurajarea participării la adunări publice, limitarea accesului la informații de interes public, îngrădirea libertății de exprimare, precum și slăbirea mecanismelor de monitorizare și semnalare a ilegalităților, conflictelor de interese și a abuzurilor din rândul administrației publice. Transparența decizională a fost grav afectată de introducerea unei excepții arbitrare de la prevederile legii. Printre altele, aproape toate actele normative referitoare la cheltuirea sumelor uriașe din PNRR au fost adoptate fără dezbateri, sub pretextul „urgenței”.

În acest context, spațiul civic a fost afectat de pornirile accelerate ale politicianilor de a discredita rolul societății civile și de a limita spațiul de acțiune al organizațiilor

neguvernamentale. Totodată, instituțiile statului au propus modificări legislative menite să intimideze și să îngreuneze intervențiile presei independente și organizațiilor cu profil activist care urmăreau stoparea proiectelor legislative poziționate în profund dezacord cu principiile democratice și care aduceau atingere drepturilor omului.

Instituții de forță ale statului s-au folosit de măsuri de intimidare și cenzură la adresa jurnaliștilor și cetățenilor pentru a proteja interese de partid și pentru a împiedica investigațiile cu privire la cazurile de incompatibilitate ale demnitarilor sau alte acțiuni ilicite ale acestora.

În tot acest peisaj opac, majoritatea partidelor politice mari fie au refuzat să furnizeze informații privind sursele lor de finanțare și modul în care gestionează banii obținuți din surse publice, fie au oferit informații trunchiate.

Pe fundal, departe de scrutinul critic al societății, instituții din domeniul securității naționale pregătesc un pachet de legi care să redefinească acest domeniu. Unele dintre propunerile din acest pachet de legi, expuse de mass-media, sunt extrem de nocive, și reprezintă o întoarcere agresivă la ingerințe și control al structurilor de securitate

asupra instituțiilor civile și mecanismelor sociale. În 2022, a părut că ne aflăm în Republica Militară România.

Autorii acestui Raport, alături de alte organizații membre ale [Grupului ONG-uri pentru Cetățean](#) și partenerii lor, au semnalat și contestat public majoritatea demersurilor pe care le descriem în capitolele de mai jos. Reacțiile noastre publice în fața încercărilor politice de a diminua spațiul de acțiune civică au echilibrat sau blocat o mică parte din demersurile nocive pentru democrație.

Aceste tendințe accentuate de iliberalism, înțeles ca rezistență a aleșilor și a autorităților statului în a-și îndeplini misiunea publică în mod transparent și responsabil, cu deschidere autentică față de cetățean, reprezintă provocări majore pe care o societate slăbită de crizele sociale ale ultimilor trei ani și, încă, insuficient familiarizată cu principiile democrației reprezentative de tip liberal, cu greu le mai poate contracara.

Principalele incidente și acțiuni cu impact asupra spațiului civic în 2022:

- ▶ Inițiată la finalul anului 2022, pe agenda Senatului se află o propunere legislativă de modificare a Codului Penal, asumată de Nicolae Ciucă și de Lucian Bode, care urmărește restricționarea vocilor critice prin **creșterea pedepselor cu închisoarea** pentru cine tulbură ordinea și liniștea publică prin “atingeri grave aduse demnității persoanei”. După protestele societății civile, unul dintre inițiatori și-a asumat o serie de amendamente care încă nu au fost dezbătute. În același timp, o propunere legislativă care ar fi reformat **Legea adunărilor publice** este blocată în Camera Deputaților din vara lui 2020. Dreptul de a participa și organiza adunări publice a fost chestionat și de Primăria Municipiului București, care a propus înființarea unei noi comisii la nivelul instituției care, printre altele, **ar determina dacă manifestările sunt “relevante” pentru comunitate**. Poate chiar mai absurd este că aceeași Comisie este responsabilă cu a hotărî dacă organizatorii **adunărilor culturale și sportive fac dovada “talentului” inițiatorilor**.
- ▶ **Blocarea accesului la informații de interes public** reprezintă o practică veche și constantă în rândul instituțiilor publice și a altor entități finanțate din

bani publici. **Partidele politice refuză să respecte obligația de a publica informații cu privire la cum cheltuie subvențiile publice în valoare de milioane de euro**, sfidând principiul care a condus la finanțarea lor din surse publice, respectiv nevoia de a limita legăturile dintre aleși și sponsori privați cu intenții ilicite, care finanțau campaniile electorale cu așteptarea ca, ulterior, să se conecteze la bugetul public.

- ▶ Și în privința accesului la informații a existat, încă din 2021, o propunere legislativă care prevedea obligația instituțiilor publice de a publica pe site-ul propriu toate solicitările cetățenilor, însoțite de răspunsurile acestora. Propunerea legislativă este încă blocată în Camera Deputaților.
- ▶ **Discreditarea ONG-urilor activiste, hărțuirea avertizorilor de integritate și limitarea accesului grupurilor și organizațiilor la justiție** au făcut obiectul mai multor inițiative legislative care au încercat fragilizarea societății civile în 2022 și au construit un discurs public toxic la adresa organizațiilor neguvernamentale și a cetățenilor care semnalează decizii sau acțiuni nelegale în rândul instituțiilor publice. O astfel de propunere

legislativă (între timp adoptată și așteptând promulgarea), rezolvă "dezechilibrul major între ONG-uri și investitori" prin **restrângerea termenului în care ong-urile preocupate de urbanism și mediu se pot adresa instanțelor, cu privire la potențiale ilegalități**. O altă propunere, din fericire retrasă de inițiatori în urma unui scandal public de proporții, ar fi limitat **dreptul la asociere și accesul la justiție pentru organizațiile care contestă acte administrative**.

- ▶ În același registru, sub pretextul transpunerii unei directive europene, legiuitorul a ales să ignore cerințele societății civile și a adoptat o serie de modificări la Legea privind protecția avertizorilor în interes public prin care se restrângeau drastic, de fapt, dreptul la liberă exprimare și mecanismele de protecție a avertizorului de integritate în fața abuzurilor. A fost nevoie de presiuni publice și instituționale (Comisia Europeană) pentru ca legea să fie reparată și să se reușească o minimă transpunere a directivei europene. .
- ▶ Și în 2022 au existat cazuri grave în care **reprezentanți ai instituțiilor publice au fost implicați în acțiuni de intimidare și hărțuire a**

jurnaliștilor. Subvențiile publice alocate de Guvern pentru mass-media au alterat independența editorială a unui număr mare de publicații, iar ample anchete publicate de presa independentă au arătat cum **banii partidelor politice au influențat masiv politicile editoriale ale redacțiilor cu audiențe mari.**

- ▶ **Abuzul de ordonanțe de urgență, lipsa standardelor de integritate la numirea unor membri în vârfurile instituțiilor cheie, ingerința politicului în actul de justiție și influența crescută a serviciilor secrete în spațiul public** au contribuit la degradarea spațiului de acțiune al cetățenilor și organizațiilor neguvernamentale în procesul decizional și au demonstrat tendințe tot mai accentuate ale politicianilor spre măsuri iliberale.

Toate aceste derapaje se întâmplă într-un context de potențială creștere economică, bazată pe sume importante pentru investiții publice, provenite mai ales din mecanismul european pentru reziliență și refacere. Controlul fluxului de investiții reprezintă, în sine, o miză politică majoră. Subvențiile, privilegiile și controlul investițiilor publice (cu achizițiile aferente), această relația

opacă dintre bani și politică, închide puzzle-ul degradării democrației din România.

Politicieni lacomi și mediocri au nevoie de liniște pentru a folosi banii publici în interes personal. Își asigură liniștea prin golirea de sens a instituțiilor democratice, prin numirea unor personaje dubioase în instituțiile de control, prin controlul politic asupra justiției și prin intimidarea vocilor critice. Toate aceste lucruri s-au întâmplat în 2022 și continuă în 2023. Uneori nici nu ne dăm seama de legăturile dintre ele. Sperăm că acest raport, care încearcă să pună laolaltă câteva dintre ele, ne va ajuta să vedem dimensiunea problemei, și ne va face să înțelegem nu doar că trebuie să ne îngrijorăm de starea democrației, ci trebuie să rămânem vigilenți și activi în a o apăra.

Precizare metodologică

Acest raport nu reprezintă o analiză a stării de fapt a tuturor dimensiunilor care determină calitatea unei democrații. Plecând de la interesul autorilor pentru calitatea spațiului civic (pe care îl vedem ca fiind format din mecanismele și instrumentele pe care cetățenii le au la dispoziție pentru a participa la deciziile care îi privesc) am analizat, în primul rând, inițiative legislative, precum și acțiuni sau inacțiuni ale instituțiilor publice sau ale oamenilor politici în domeniile:

- ▶ Accesului la informații;
- ▶ Transparenței și accesului la procesul decizional;
- ▶ Libertății de expresie;
- ▶ Libertății de asociere și de participare la adunări publice.

Pe lângă acestea, considerând că spațiul civic este strâns legat și de alte aspecte care determină calitatea democrației, nu am putut ignora inițiative din alte domenii, de exemplu influența structurilor militarizate; legislația privind protecția avertizorilor de integritate sau lipsa de

integritate și profesionalism la conducerea unor instituții publice.

Pentru realizarea acestui raport am urmărit constant atât procesul legislativ cât și informații apărute în spațiul public relevante pentru domeniile noastre de interes.



1.

**Legislația
privind spațiul civic
sub atac politic**

BLOCAREA UNOR ÎNITIAIVE DE ÎMBUNĂTĂȚIRE A CADRULUI LEGAL

LEGEA ADUNĂRILOR PUBLICE

Coaliția ONG-uri pentru cetățean propune, încă din 2020, modificarea cadrului legislativ care reglementează organizarea adunărilor publice, în sensul actualizării unor prevederi devenite caduce și aducerii legii în acord cu drepturile constituționale ([aici](#) propunerile Coaliției). În anul 2020, [proiectul](#) a fost aprobat de Senat, iar în 2021 a ajuns în camera decizională, Camera Deputaților. După ce a primit aviz pozitiv de la Comisia pentru drepturile omului și aviz negativ de la Comisia pentru administrație publică, dezbateră proiectului de lege s-a blocat la Comisia pentru apărare, ordine publică și siguranță națională, comisie raportoare. Dezbateră parlamentară a fost blocată de opoziția Guvernului, care a delegat competența către Ministerul pentru Afaceri Interne și Jandarmeria Română, făcând abstracție de faptul că, având în vedere obiectul proiectului de lege, acesta trebuie tratat (și) din perspectiva drepturilor omului.

Încăpățânarea instituțiilor statului de a menține un cadru legal restrictiv în ceea ce privește organizarea și participarea la adunări publice, ba mai mult, intenția de a descuraja libertatea de expresie și pe cea a adunărilor publice prin creșterea pedepselor pentru tulburarea liniștii și ordinii publice și pentru atingeri aduse demnității (vezi secțiunea următoare), sunt în complet dezacord cu jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului.

Relevantă este inclusiv recenta decizie, în [cauza Bumbes contra României](#):

Activistul Mihai Bumbes s-a adresat Curții Europene a Drepturilor Omului după ce instanțele de judecată din România au respins cererea sa de anulare a unei amenzi pe care activistul o primise cu ocazia unei manifestări de protest, când Bumbes, împreună cu alți trei cetățeni, s-au legat cu cătușe de una dintre barierele de la intrarea în curtea Guvernului României. Conform procesului verbal de contravenție, Bumbes a fost sancționat în baza Legii 61/1991 pentru sancționarea faptelor de încălcare a unor norme de conviețuire socială, a ordinii și liniștii publice.



În mai 2022, CEDO s-a pronunțat, în favoarea activistului, și a arătat că statul român a încălcat Art. 10 din Convenția Europeană a drepturilor omului (privind libertatea de exprimare), interpretat în lumina Art. 11 (privind libertatea de întrunire pașnică și asociere). Chiar dacă nu a fost intenția instanței europene să indice necesitatea modificării cadrului legislativ, considerăm că motivarea aduce suficiente argumente pentru direcția în care ar trebui modificată legislația românească, dar și modul defectuos în care aceasta este implementată în prezent. Iată câteva pasaje relevante din Decizia CEDO:

“62. Curtea amintește că **libertatea de exprimare** constituie unul dintre temeiurile esențiale ale societății democratice și una dintre condițiile de bază pentru progresul său și pentru autorealizarea fiecărei persoane. Sub rezerva art. 10 § 2, aceasta **se aplică nu doar „informațiilor” sau „ideilor” care sunt primite favorabil ori sunt considerate inofensive sau tratate cu indiferență, ci și celor care ofensează, șochează sau deranjează. (...)**”

“63. De asemenea, **art. 10 protejează nu numai conținutul ideilor și al informațiilor exprimate, ci și forma în care sunt transmise (...)**”

“64. De asemenea, dreptul la libertatea de întrunire constituie un drept fundamental într-o societate democratică și, la fel ca dreptul la libertatea de exprimare, reprezintă unul dintre temeiurile unei astfel de societăți. Prin urmare, nu este necesar să fie interpretat în mod restrictiv (...). Cu toate acestea, chiar dacă există un risc real ca o demonstrație publică să aibă ca rezultat tulburarea ordinii, din cauza unor evenimente care nu pot fi controlate de persoanele care o organizează, o astfel de demonstrație nu este exclusă din sfera de aplicare a art. 11 § 1 (...).”

“94. Curtea reamintește că, deși regulile care guvernează adunările publice, precum sistemul declarării prealabile, pot fi esențiale pentru buna desfășurare a demonstrațiilor publice, în măsura în care permit autorităților să minimizeze perturbarea traficului rutier și să ia alte măsuri de siguranță, aplicarea lor nu poate deveni un scop în sine (...). (...)

Reacția autorităților naționale față de un eveniment public rămâne limitată de cerințele referitoare la proporționalitate și necesitate de la art. 11 din Convenție (...).”

“95. Atunci când manifestanții nu se implică în acte de violență, este important ca autoritățile publice să arate un grad de toleranță față de adunările pașnice, astfel încât libertatea de întrunire garantată la art. 11 din Convenție să nu fie golită de conținut (...).”

LEGEA PRIVIND ACCESUL LA INFORMAȚII DE INTERES PUBLIC

La începutul anului 2021, pe agenda Camerei Deputaților, în calitate de cameră decizională, se aflau modificări benefice ale Legii nr. 544/2001 privind liberul acces la informațiile de interes public. O astfel de [propunere legislativă](#) introduce obligația instituțiilor publice de a organiza o secțiune specială pe site-ul propriu, unde să fie publicate toate solicitările și răspunsurile la acestea. De asemenea, se precizează mai clar obligația de a răspunde solicitărilor folosind mijloace electronice și formate deschise, ori de câte ori este posibil. Proiectul era asumat de majoritatea aflată la guvernare la începutul anului 2021.

Cu toate acestea, după ce a ajuns pe agenda plenului Camerei Deputaților, proiectul a fost retrimis către Comisii, la propunerea UDMR, pe 3 martie 2021. A primit din nou raport favorabil și a fost din nou prezentat plenului. Pentru a doua oară, reprezentanții UDMR au reușit să blocheze adoptarea, pe 22 martie 2021, solicitând încă o dată retrimiteră la Comisii. Abia un an mai târziu, pe 16 mai 2022, proiectul a fost pus pe agenda Comisiei pentru cultură, arte, mijloace de informare în masă. În urma dezbaterilor, proiectul a fost amendat și a primit [raport favorabil](#). Nu a mai ajuns însă pe agenda plenului. În octombrie 2022, Guvernul a emis un [punct de vedere](#) negativ.

TRANSPUNEREA DEFECTUOASĂ A LEGISLAȚIEI EUROPENE PRIVIND AVERTIZORII DE INTEGRITATE

Rolul avertizorilor de integritate este unul fundamental pentru o democrație sănătoasă și o societate funcțională. Aceștia contribuie la binele public prin dezvăluirea încălcărilor legii, dezvăluirea unor posibile fapte de corupție (exemplu [aici](#)) sau a unor disfuncționalități grave în sistemele publice și private (exemplu [aici](#)).



Ca urmare a sesizărilor pe care le fac, în România, avertizorii de integritate suferă consecințe grave în viața profesională și personală ([aici](#) un raport despre situația avertizorului de integritate din țara noastră). Mai grav, în ultimul an, nici la nivel politic și legislativ nu a existat o preocupare reală pentru consacrarea și securizarea avertizorilor de integritate, în acord cu normele și practicile comunității europene, ci, am putea să spunem că, dimpotrivă, partidele politice din coaliția de guvernare au demonstrat că sunt mai degrabă interesate să fragilizeze protecția avertizorilor.

Procesul de transpunere în legislația românească a Directivei privind protecția persoanelor care raportează încălcări ale dreptului Uniunii, care avea termen finalul anului 2021 și era și jalon în PNRR, a generat o controversă publică de dimensiuni neașteptate în contextul în care ar fi trebuit să fie un proces pur tehnic, având în vedere că România are, încă din 2004, o [lege](#) care protejează avertizarea în interes public (*whistleblowing*), chiar dacă aceasta [era puțin cunoscută](#).

Parcursul legislativ al adoptării Legii privind avertizarea în interes public a relevat cu claritate faptul că partidele din

arcul guvernamental (PNL-PSD-UDMR, cu susținerea grupului parlamentar al minorităților naționale) nu doresc ca acest mecanism de dezvăluire a încălcărilor legii și de combatere a corupției să funcționeze în mod real. În prima formă adoptată de Parlament în luna iunie 2022, [legea a fost ciuntită într-o manieră atât de gravă](#), încât a stârnit o puternică reacție publică din partea organizațiilor neguvernamentale, sindicatelor, avertizorilor de integritate, a unei părți a presei și a opoziției. Presiunile venite din partea Comisiei Europene, care a criticat transpunerea incorectă a Directivei, jalon în PNRR, dar și a altor instituții europene, cum ar fi Procurorul European Laura Codruța Kövesi, au făcut ca legea să fie retrimisă în Parlament de Președinte, și, în cele din urmă, România să reușească o transpunere minimală a Directivei. Chiar și așa, aceleași [partide din arcul guvernamental au arătat, din nou, în decembrie 2022, la votul final din Camera Deputaților, că nu doresc o protecție reală a avertizorului de integritate](#), restrângând dreptul de a formula sesizări anonime, în afara prevederilor Directivei, într-o modalitate care descuraja apelul la acest mecanism.

Însă, în 2023, Comisia Europeană a atras din nou atenția autorităților de la București asupra nerespectării



transpunerii Directivei și a anunțat că a doua tranșă din PNRR este condiționată (printre altele) și de repararea acestui text de lege. Sub presiunea acestei condiții, Parlamentul a votat, în martie, [modificarea legii, pentru a face posibile și raportările anonime](#). În ciuda acestei corecții, rămâne de văzut cum va fi aplicată legea în practică și [dacă acele mecanisme minimale de protecție a avertizorului de integritate vor funcționa sau nu](#).

Sub argumentul transpunerii Directivei europene, legiuitorul a restrâns, în fapt, unele dintre acțiunile la care putea recurge avertizorul de integritate, respectiv a eliminat dreptul avertizorilor de a se adresa direct presei, înainte de a face demersuri în interiorul instituției (drept prevăzut de legislația pe care România o avea în vigoare din 2004), ceea ce reprezintă o restrângere a dreptului la liberă exprimare și o vulnerabilizare suplimentară a acestora în raport cu entitatea angajatoare.

Reamintim că, pe parcursul anului 2022, mai mulți avertizori de integritate au câștigat în România procese după ce au fost sancționați sau concediați ca urmare a dezvăluirilor sau criticilor publice pe care le-au făcut, referitor la nereguli din cadrul instituțiilor în care activau.

De asemenea, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a decis, în două spețe separate ([Rusu c. România și Poienariu c. România](#)), că dreptul la libertatea de exprimare a unor avertizori a fost încălcat de România.

INIȚIATIVE LEGISLATIVE AMENINȚĂTOARE

MODIFICAREA LEGII TRANSPARENȚEI DECIZIONALE PRIN ORDONANȚĂ DE URGENȚĂ

În martie 2022, fără a cere avizul Consiliului Economic și Social și fără a publica textul pe agenda publică a Ședinței de Guvern, Guvernul a adoptat o Ordonanță de Urgență (OUG 16/2022) care modifică Legea nr. 52/2003 privind transparența decizională în administrația publică. Deși legea conținea deja prevederi care permiteau legiferarea rapidă în situații excepționale, noua modificare face și mai simplă eludarea standardelor de transparență și consultare. Ori de câte ori o autoritate publică centrală sau locală va considera că un act normativ e urgent, va putea să îl adopte fără niciun fel de consultare.



Proiectul de Lege pentru aprobarea OUG se află încă în procedură parlamentară la Camera Deputaților. Între timp, Avocatul Poporului a sesizat Curtea Constituțională cu privire la constituționalitatea actului normativ. În așteptarea deciziei Curții și a votului Parlamentului, OUG de modificare a Legii 52/2003 produce, însă, efecte.

În anul 2022, Ministerul Afacerilor Interne (MAI) a adoptat 11 acte normative cu specificația „va fi adoptat de Guvern în regim de urgență”: șase Hotărâri de guvern, trei Ordonanțe de urgență, și două Ordine de ministru. Dintre acestea, doar nouă acte normative se referă la măsuri ce privesc răspunsul la criza din Ucraina, celelalte două privind organizarea unor structuri ale MAI. În aceeași perioadă, Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene (MIPE) a anunțat 16 proiecte de ordonanță de urgență adoptate în baza excepției introduse prin OUG 16/2022, toate referitoare la cheltuirea banilor din PNRR. Și Casa Națională de Asigurări de Sănătate a adoptat 16 proiecte de acte normative cu aplicarea excepției, și toate se referă la diverse aspecte punctuale ale funcționării sistemului public de sănătate. Chiar și Consiliul General al Municipiului București a adoptat trei hotărâri de Consiliu, pentru care aparatul tehnic al Primăriei București a aplicat

excepția introdusă prin OUG 16/2022, motivând cu urgența accesării unor fonduri. Acestea sunt doar exemple, fără a analiza exhaustiv aplicarea noilor prevederi.

AMENDAMENTE LA CODUL PENAL PRIN CARE SUNT AMENINȚAȚI PARTICIPANȚII LA ADUNĂRI PUBLICE DE PROTEST

Chiar dacă acest Raport se referă la anul 2022, nu putem să nu includem [propunerea de modificare a Codului Penal](#), inițiată de Lucian Bode și Nicolae Ciucă, în calitate de Parlamentari, la începutul anului 2023.

Printre altele, cei doi reciclează și agravează o propunere a PSD din 2017 și propun creșterea pedepselor pentru tulburarea ordinii și liniștii publice: Art. 371 (1) Fapta persoanei care, în public, prin violențe comise împotriva persoanelor sau bunurilor ori prin amenințări sau atingeri grave aduse demnității persoanelor, tulbură ordinea și liniștea publică se pedepsește cu închisoare de la 1 an la 5 ani.

Practic, dacă un cetățean este găsit vinovat de tulburarea liniștii publice pentru că a ofensat un demnitar, de exemplu, poate să fie pedepsit cu închisoarea. Posibilitatea

ca acesta să fie sancționat cu amenda este eliminată, în propunerea de lege.

Mai mult, sunt introduse circumstanțe agravante: Art. 371 (2) Dacă fapta prevăzută la alin. (1) este săvârșită de către: a) două sau mai multe persoane împreună; b) o persoană având asupra sa o armă de foc, un obiect, un dispozitiv, o substanță sau un animal ce pot pune în pericol viața, sănătatea ori integritatea corporală a persoanelor, pedeapsa este închisoarea de la 2 la 7 ani.

Deci dacă fapta de mai sus se petrece în contextul unui protest, pedeapsa crește de la 2 la 7 ani.

Amintim că, conform Codului Penal, Art. 91, alin (1), lit (a), executarea pedepsei nu poate fi suspendată dacă pedeapsa aplicată este mai mare de 3 ani.

Este evident, **consideră autorii acestui raport**, că propunerile de mai sus restricționează abuziv și disproporționat libertatea de expresie și dreptul de a participa la adunări publice. Cităm, încă o dată, din decizia CEDO din cazul Bumbăș contra României, menționată mai sus:

“62. Curtea amintește că **libertatea de exprimare** constituie unul dintre temeiurile esențiale ale societății democratice și una dintre condițiile de bază pentru progresul său și pentru autorealizarea fiecărei persoane. Sub rezerva art. 10 § 2, aceasta **se aplică nu doar „informațiilor” sau „ideilor” care sunt primite favorabil ori sunt considerate inofensive sau tratate cu indiferență, ci și celor care ofensează, șochează sau deranjează. (...)**”

După opoziția mass media și a societății civile, pe 4 aprilie 2023, în cadrul dezbaterii Comisiei Juridice a Senatului au fost depuse amendamente (asumate de Lucian Bode în calitate de inițiator) care rezolvă, cel puțin parțial, problemele descrise mai sus. Până la finalizarea acestui raport (21 aprilie) amendamentele nu au fost adoptate de Comisia Juridică (raportoare).

PROPUNEREA DE REGULAMENT PMB

În decembrie 2022, Primăria Municipiului București a luat inițiativă și a decis să “repare”, la nivel local, [Legea nr. 60 din 1991](#) privind organizarea și desfășurarea adunărilor publice. Instituția a pus în dezbatere publică [o propunere de regulament local pentru desfășurarea adunărilor publice](#) care excede cadrul legal, impunând o serie de obligații suplimentare față de cele prevăzute de Legea nr. 60/1991. Prin acest regulament se propune, spre exemplu, o **Comisie Comună** care ar urma să “analizeze relevanța proiectului prin raportare la nevoile și constrângerile reale ale colectivității locale”. Cu alte cuvinte, în ciuda principiilor libertății de întrunire și de exprimare, precum și a enumerării explicite în Legea nr. 60/1991 a categoriilor de evenimente ce nu pot fi desfășurate (evenimente care vizează propagarea unor idei totalitare, de exemplu), Primăria Municipiului București pare că ar dori să decidă, prin această comisie, dacă evenimentele sunt “relevante” pentru comunitate locală, introducând arbitrariul în luarea deciziilor și, implicit, instituind un posibil mecanism de cenzură. Mai mult, regulamentul presupune ca persoanele care doresc să notifice un eveniment artistic sau sportiv să facă dovada **talentului** prin depunerea unui certificat care să ateste pregătirea în domeniu. Alte condiții absurde ce ar

urma să fie impuse organizatorilor de adunări publice, prin noul regulament, se reflectă în constituirea unui dosar stufos care va trebui depus fizic (nu doar electronic), asta în timp ce municipalitatea se laudă că investește bani în [debirocratizarea și digitalizarea serviciilor publice](#). O altă propunere care depășește limitele impuse de Legea nr. 60/1991 este aceea ca notificările să fie făcute cu “cel puțin cinci zile lucrătoare înainte de desfășurarea unui eveniment, dar nu mai devreme de 1 ianuarie”. În Lege este prevăzut ca termen de depunere a unei notificări “trei zile înainte de desfășurarea unui eveniment”. Propunerea de regulament a fost în dezbatere publică pentru două luni, urmând să fie organizată și o întâlnire cu comunitatea pe marginea acestei propuneri, conform anunțului municipalității. Proiectul nu a fost încă pus pe ordinea de zi a Consiliului General.



LIMITAREA SPAȚIULUI DE ACȚIUNE AL ASOCIAȚIILOR ȘI FUNDAȚIILOR

LIMITAREA ACCESULUI LA JUSTIȚIE AL ORGANIZAȚIILOR PENTRU CONTESTAREA UNOR AUTORIZAȚII DE CONSTRUIRE ȘI PLANURI DE URBANISM

În luna mai 2022, senatorul Daniel Fenechiu, susținut de un grup de parlamentari PNL, a depus o [propunere de lege](#) pentru modificarea Legii nr. 50/1991 privind autorizarea executării lucrărilor de construcții, a Legii nr. 350/2001 privind amenajarea teritoriului și urbanismului și a Legii contenciosului administrativ nr. 554/2004.

Conform expunerii de motive, modificările propuse ar urma să rezolve problema unui “dezechilibru major între ONGuri și investitori”. Considerând că accesul ONGurilor la justiție pe probleme de urbanism este o piedică în calea dezvoltării, inițiatorii reduc termenele în care o organizație neguvernamentală ar putea să atace în justiție legalitatea documentelor de urbanism (autorizații de construire sau planuri de urbanism).

În ciuda protestelor societății civile, propunerea a fost dezbătută în regim de urgență și adoptată de Senat

(camera decizională) în noiembrie 2022. În momentul redactării acestui raport (martie 2023), Legea se află la Președintele României pentru promulgare. Peste 100 de organizații [au solicitat](#) Președintelui să nu promulge Legea.

LIMITAREA DREPTULUI LA ASOCIERE ȘI ACCESULUI LA JUSTIȚIE PENTRU ORGANIZAȚIILE CARE CONTESTĂ ACTE ADMINISTRATIVE

La sfârșitul anului o altă [propunere de lege](#), de data aceasta pentru modificarea OG 26/2000 privind înființarea și funcționarea asociațiilor și fundațiilor, a fost inițiată tot de dl. senator Fenechiu, împreună cu senatori din partea PNL și PSD, cu același scop, de a limita accesul ONGurilor la justiție.

Propunerea, profund iliberală, ar fi împiedicat sau ar fi îngreunat semnificativ procesul prin care orice organizație neguvernamentală poate sesiza instanțele de judecată cu privire la orice posibilă nelegalitate a unor acte emise de instituțiile publice prin:

- ▶ introducerea răspunderii patrimoniale a membrilor consiliului director pentru orice prejudiciu cauzat terților, în cazul în care acțiunea a fost respinsă prin hotărâre judecătorească definitivă;
- ▶ introducerea unor noi condiții pentru ca o organizație să fie „îndreptățită” să atace în instanță un act administrativ: vechimea organizației (minim doi ani), dovada că “asociația a urmărit în mod activ scopurile menționate în statut care au legătură cu actul administrativ atacat” (criteriu foarte subiectiv) și depunerea unei cauțiuni de 1% din valoarea investiției (maximum 50.000 lei), de către o organizație, atunci când este atacat un act administrativ (care presupune realizarea unei investiții);
- ▶ Introducerea interdicției ca o persoană să facă parte din consiliul director al unei organizații, dacă în ultimii 5 ani a fost membru în consiliul director al unei asociații care a fost dizolvată prin hotărâre judecătorească.

Chiar și după [protestul](#) societății civile, Comisia Juridică din Senat a răspuns înăsprind prevederile propunerii legislative și adăugând noi obligații pentru ONGuri, printre

care publicarea unor informații cu privire la sursele de venit. Printre cerințe se afla inclusiv publicarea numelor persoanelor fizice care direcționează 3,5% din impozitul pe venit (nume care sunt necunoscute de beneficiarii direcționării, această informație aflându-se în posesia Administrației Fiscale).

În martie 2023, proiectul de lege a fost retras de către inițiatori.



2.

**Amenințări
la adresa
vocilor critice**



PRESIUNI ASUPRA JURNALIȘTILOR

În ultimii ani, mai mulți jurnaliști din presa centrală și locală au apelat la organele de cercetare penală pentru că le-a fost pusă în pericol siguranța, prin amenințări cu moartea sau încălcarea vieții private. Din păcate, de cele mai multe ori, anchetele și procesele stagnează, sistemul judiciar arătând o capacitate redusă de reacție în fața unor incidente care-i vizează pe jurnaliști. În schimb, unele instituții din sistemul de aplicare a legii penale au acționat ca instrumente de presiune asupra jurnaliștilor, acestora fiindu-le confiscate echipamentele, puse în pericol sursele jurnalistice și expuși unor campanii de kompromat.

2022 a adus mici victorii, instanțele pronunțând [două condamnări penale](#) împotriva unor persoane care au comis infracțiuni care vizau siguranța jurnaliștilor. Deși este salutar faptul că există aceste decizii ale instanțelor, acțiunile care le-au declanșat sunt îngrijorătoare. În iulie 2022, fostul rector și fostul prorector ai Academiei de Poliție din București au fost condamnați definitiv la trei ani de închisoare, cu suspendare, pentru șantaj, pentru că l-au determinat pe un polițist să îi trimită mesaje de amenințare cu moartea jurnalistei Emilia Șercan. De asemenea, un

membru al lumii interlope din Timișoara a fost condamnat, în primă instanță, pentru că ar fi pus la cale uciderea jurnalistului Dragoș Boța, redactor șef al publicației Press Alert.

Intensificarea mesajelor de amenințare la adresa integrității fizice a jurnaliștilor, venite din partea unor politicieni, demnitari, cadre militare, oameni de afaceri, contribuie la un discurs public toxic care riscă să conducă la normalizarea violenței împotriva jurnaliștilor.

Un astfel de caz este cel al jurnalistei Parászka Boróka, de la redacția de limbă maghiară a radioului public Radio România Târgu Mureș, care la sfârșitul lunii octombrie 2022 [a devenit țintă](#) a unor mesaje dure de amenințare formulate public de un politician de extremă dreaptă din Parlamentul maghiar, în timp ce acesta se afla în România. Politicianul afirma că jurnalista ar trebui să fie victima unor acte violente, de natură să îi suprimă chiar viața, îndemnând la violență cu consecințe deosebit de grave la adresa integrității fizice a acesteia și a altor persoane publice care susțin opinii similare cu ale sale.



La finalul anului 2022, multe dosare ce vizau amenințări la adresa jurnaliștilor, unele care [trenau de mai mulți ani](#), nu ajunseseră la un deznodământ. Nici unul dintre cele șapte dosare deschise, la începutul lui 2022, [într-un caz complex și coordonat de amenințări, intruziune în viața privată și discreditare](#) a Emiliei Șercan, nu se soluționase cu trimiterea în judecată sau măcar identificarea unui făptuitor. Mai mult, există suspiciuni rezonabile că în aceste acțiuni de intimidare și discreditare a Emiliei Șercan au fost implicate chiar organele de anchetă penală cărora jurnalista li s-a adresat pentru a se proteja.

Un dosar de amenințare a soției redactorului șef al G4Media, amenințare ce viza oprirea publicării unei anchete jurnalistice, nu fusese, de asemenea, soluționat un an mai târziu de la momentul depunerii plângerii penale, deși făptuitorul, cadru militar, este cunoscut.

Mai mult, la finalul lui 2022 nu exista niciun verdict, după patru ani, în dosare în care jurnaliștii Gabriel Gachi (Reporter de Iași), Tudor Leahu și Rareș Neamțu (ambii de la 7Iași) au fost ținte ale unor campanii de intimidare și amenințare.

Și dosarul de filaj asupra a jurnaliștilor Alex Costache (Știrile TVR/G4Media) și Cosmin Savu (România, te iubesc!, Știrile ProTV), deschis în urma unor evenimente petrecute la începutul anului 2020, trena încă în justiție la începutul anului 2023, având un traseu extrem de sinuos, cu doua decizii de clasare dispuse de procurori și ulterior casate de instanță. În februarie 2020, cei doi jurnaliști au fost filiați într-o operațiune care a implicat nu mai puțin de 11 persoane și care a avut un evident scop de kompromat.

Deși organele de urmărire penală ar trebui să fie cele care să protejeze jurnaliștii, și în 2022 acestea au acționat, în unele cazuri, ca [instrumente de presiune asupra jurnaliștilor](#). Pe lângă suspiciunile legate de scurgerea de către polițiști a unor dovezi din dosarul Emiliei Șercan, și procurori DIICOT, de această dată din Brăila, au fost implicați în acțiuni de presiune asupra presei. Aceștia au confiscat echipamentele jurnalistului Alin Cristea, într-o acțiune abuzivă, care a avut drept rezultat blocarea de la apariție a unei publicații și expunerea surselor jurnalistice. Nu este prima astfel de abatere a unor procurori din DIICOT, un abuz similar avându-i ca țintă pe jurnaliștii de la Libertatea și Newsweek în 2021.



Anul trecut, mai multe platforme independente sau jurnaliști care colaborează cu filialele locale ale unor redacții internaționale au fost [țintele unor campanii directe, de discreditare și de amenințare](#). Acești jurnaliști fie au fost menționați pe liste negre de jurnaliști așa-zis „toxici”, fie au fost înfierăți drept „dușmani ai României” sau au fost discreditați, prin atacuri la persoană și violarea vieții private. Atacurile au fost promovate și întreținute, în principal, de Alianța pentru Unirea Românilor, de posturile România TV și Realitatea Plus, dar și de site-urile afiliate acestor entități de presă. Din nefericire pentru libertatea presei, aceste incidente nu sunt doar discursive, ci banalizează violența împotriva jurnaliștilor și distrag atenția publicului de la subiecte de interes public real. (Secțiune preluată din raportul ActiveWatch “Siguranța jurnaliștilor. Linșaj public și kompromat - FreeEx Digest nr. 1”. Pentru mai multe detalii, vezi dosarul tematic [aici](#)).

Războiul din Ucraina a intensificat și acțiunile de cenzură guvernamentală, dar și atacurile cibernetice, care au afectat și site-uri media. La aceasta s-au adăugat situațiile în care rețelele de socializare cenzurează sau limitează conținut într-un mod lipsit de transparență și pe baza unor

algoritmi neclari. Astfel, statul, alături de actori privați, au îngădit dreptul la informare al publicului.

Cenzura guvernamentală - [site-uri blocate arbitrar](#):
Directoratul Național de Securitate Cibernetică (DNSC) cere să se blocheze site-uri fără a avea o bază legală clară, fără procedura de apel și fără a îndeplini criteriile necesare de independență instituțională. Blocarea unui site de presă (aktual24.ro), precum și a unui blog de recenzie de carte și a site-urilor unor magazine, inclusiv a unor adrese IP aflate în proprietatea Google, dau măsura arbitrariului acestui tip de acțiune, inițiată ca o extindere a blocării site-urilor oficiale rusești cerută de Uniunea Europeană.

Cenzura privată - blocarea, limitarea sau ștergerea de pe rețele de socializare a conturilor mass-media în limba română - fără explicații sau vreun motiv legal, urmate deseori de imposibilitatea de a le relua și a recupera audiența avută - este o practica curentă a Facebook și/sau Google de mulți ani. Măsurile par fi luate fie de sisteme automatizate, fie de persoane care nu înțeleg limba română la nivel primar. Astfel de măsuri au afectat, în ultimii ani, paginile mai multor publicații online, cum ar fi: HotNews, G4Media, profit.ro, Aktual24.ro, Dela0,

Investigatoria, descopera.ro. Pagina Facebook a publicației de satiră Times New Roman a fost ștearsă. Și jurnaliștii au fost afectați de deciziile arbitrare ale Facebook. De exemplu, nu mai departe de ianuarie 2023, pagina lui Cătălin Tolontan și-a diminuat brusc reach-ul după publicarea unui link referitor la o investigație Libertatea care viza un agresor sexual.

Atacuri informatice asupra mass-media: În contextul războiului din Ucraina, numărul atacurilor cibernetice a crescut, multe dintre ținte fiind site-urile unor redacții. Site-urile Digi24, Hotnews și G4Media au fost afectate de astfel de atacuri. (Secțiune preluată din raportul ActiveWatch “Controlul și cenzura comunicațiilor digitale - FreeEx Digest nr. 2”. Pentru mai multe detalii, vezi dosarul tematic [aici](#)).

PRESIUNI ASUPRA ORGANIZAȚIILOR CIVICE ȘI APĂRĂTORILOR DREPTURILOR OMULUI

NOTIFICAREA/APROBAREA ADUNĂRILOR PUBLICE RĂMÂNE DIFICILĂ, CU ATÂT MAI DIFICILĂ ÎN CAZUL MANIFESTAȚIILOR PE TEME DERANJANTE PENTRU AUTORITĂȚI

Ca și în anii trecuți, și în 2022 autoritățile au aplicat în mod neunitar și subiectiv regulile referitoare la notificarea și aprobarea adunărilor publice, uneori cu scopul vădit de a pune în dificultate pe organizatorii evenimentelor sau pentru a îi intimida. Nu putem să nu remarcăm că anumite manifestări sunt supuse unui blocaj sistematic și sunt întâmpinate an de an cu noi contra-argumente, chiar dacă au devenit deja acțiuni cu tradiție.

De exemplu, organizatorii Pride Iași, deși au depus notificarea cu 3 luni înainte de Festivalul Pride Iași 2022, au trecut prin 3 respingeri înainte de a primi aprobarea, pe motiv că sunt deja aprobate alte manifestații pe același traseu. Niciuna dintre aceste manifestații, care ar fi avut aprobare anterioară, nu era făcută publică pe pagina de web a Primăriei, conform organizatorilor Pride Iași.





Nici la Cluj marșul nu s-a desfășurat în condițiile dorite de inițiatori. Traseul propus nu a fost agreat de autorități, din cauza unor lucrări publice programate. În ciuda insistențelor, [relatează organizatorii](#), marșul a avut la dispoziție numai o bandă de carosabil și trotuarul.

În ceea ce privește unele manifestații de tip marș organizate în București, ni s-au semnalat proceduri sau solicitări noi. De exemplu, organizatorilor li s-a solicitat să facă demersuri pentru eliberarea mașinilor parcate pe traseul pe care urma să aibă loc marșul.

Un caz special este cel al Asociației Centrul Filia care a solicitat Primăriei Municipiului București avizarea unui eveniment în contextul unei expoziții artistice pe tema violenței domestice. Evenimentul ar fi urmat să aibă loc într-o zonă pietonală din centrul vechi. Comisia de Avizare a adunărilor publice a avizat organizarea evenimentului sub rezerva unui acord din partea Direcției Generale de Urbanism și Amenajarea Teritoriului. Direcția, însă, a respins cererea de avizare a expoziției justificând cu prevederile Regulamentului Local de Urbanism aferent PUZ - Zone Construite Protejate. Expoziția nu a putut fi amplasată nici în Parcul Național în sectorul 2, unde ADP

sector 2 a opinat că e mai bine să evite “producerea unor incidente care ar putea afecta integritatea unor bunuri, viața și sănătatea celor care vizitează parcul.” De asemenea, ADP sector 2 a considerat că “tema/mesajul proiectului nu este potrivit pentru a fi expus într-un parc care este vizitat cu precădere de copii.”

SANȚIUNI PENTRU PARTICIPAREA LA PROTESTE

În aprilie 2022, activistul Marian Rădună [a relatat](#) că a fost amendat cu 1000 de lei pentru participarea la un miting de susținere a jurnalistei Emilia Șercan. Protestul a avut loc în fața Ministerului Afacerilor Interne și a reunit aproximativ 150 de persoane. În septembrie 2022, același activist [a fost amendat](#) cu 500 de lei pentru că a participat la un protest nedeclarat, solicitând demisia Ministrului Educației, după ce jurnalista Emilia Șercan arăta că Ministrul se face vinovat de plagiat. Protestul, la care au participat în total 7 persoane, a fost pașnic și nu a deranjat traficul sau ordinea și liniștea publică.

Organizatoarele și participantele la o adunare publică organizată de Grupul GirlUP România [au reclamat](#) abuzuri ale Jandarmeriei cu ocazia protestului împotriva hărțuirii sexuale în școli, organizat în fața Inspectoratului Școlar al



Municipiului București. Organizatorii acestui protest (notificat conform legii) au primit un avertisment din partea Jandarmeriei Române pentru că, din cauza mașinilor parcate pe trotuarul unde adunarea a fost notificată, au fost nevoiți să coboare parțial pe carosabil. În ciuda evidenței că protestul nu se poate desfășura în condiții de siguranță pentru participanți, Jandarmeria nu a luat alte măsuri decât sancționarea organizatorului și hărțuirea verbală și chiar fizică a participanților la protest. Pretenția Jandarmeriei a fost că responsabilitatea pentru eliberarea trotuarului de mașini aparține organizatorilor.

Mai mult, participantele la adunarea publică au fost hărțuite verbal și fizic și de către un bărbat care nu participa la acest protest. Apelul organizatoarelor de a fi protejate s-a lovit de o remarcă ironică și lipsită de decență din partea reprezentanților Jandarmeriei – a fost invocat dreptul agresorului la libertatea de exprimare, deși participantele și-au exprimat în mod explicit senzația de insecuritate fizică. Nici reacția Inspectoratului nu a fost de natură să încurajeze dreptul la exprimare și la protest. Mai multe detalii [aici](#).

ATACURI FIZICE ȘI INTIMIDĂRI ASUPRA UNOR PERSOANE DIN COMUNITATEA LGBTI+, ÎN BUCUREȘTI, IAȘI ȘI TIMIȘOARA

În condițiile în care Primăria Iași a acceptat cu dificultate organizarea Marșului Iași Pride, o [contramanifestație](#) a fost posibilă chiar în același timp și loc cu evenimentul comunității LGBTI+. Chiar dacă spațiul a fost delimitat și jandarmii au fost prezenți pentru a preveni incidentele, contramanifestanții au aruncat cu ouă și fumigene în participanții la Marșul Pride. Nu știm dacă au fost aplicate amenzi sau dacă au fost luate măsuri de îndepărtare a acestora. Înaintea Marșului, Arhiepiscopia Iașilor a protestat printr-un comunicat cu privire la organizarea Pride Iași, sugerând că apartenența la comunitatea LGBTI+ este un păcat contra firii și că poate fi vindecată.

Cu ocazia Bucharest Pride, una dintre participantele la manifestație [a relatat](#) că a fost filmată de polițiști, iar ulterior a fost amenințată cu amendă pentru că un mesaj afișat de ea ar fi fost obscen. La Timișoara, presa [a relatat](#) că trei participanți la Pride au avut o discuție tensionată cu un jandarm care opina că Pride promovează anormalitatea.

În august 2022, Asociația MozaiQ [relata](#) că “valurile de homofobie și transfobie s-au întetit.(...) Nu mai puțin de



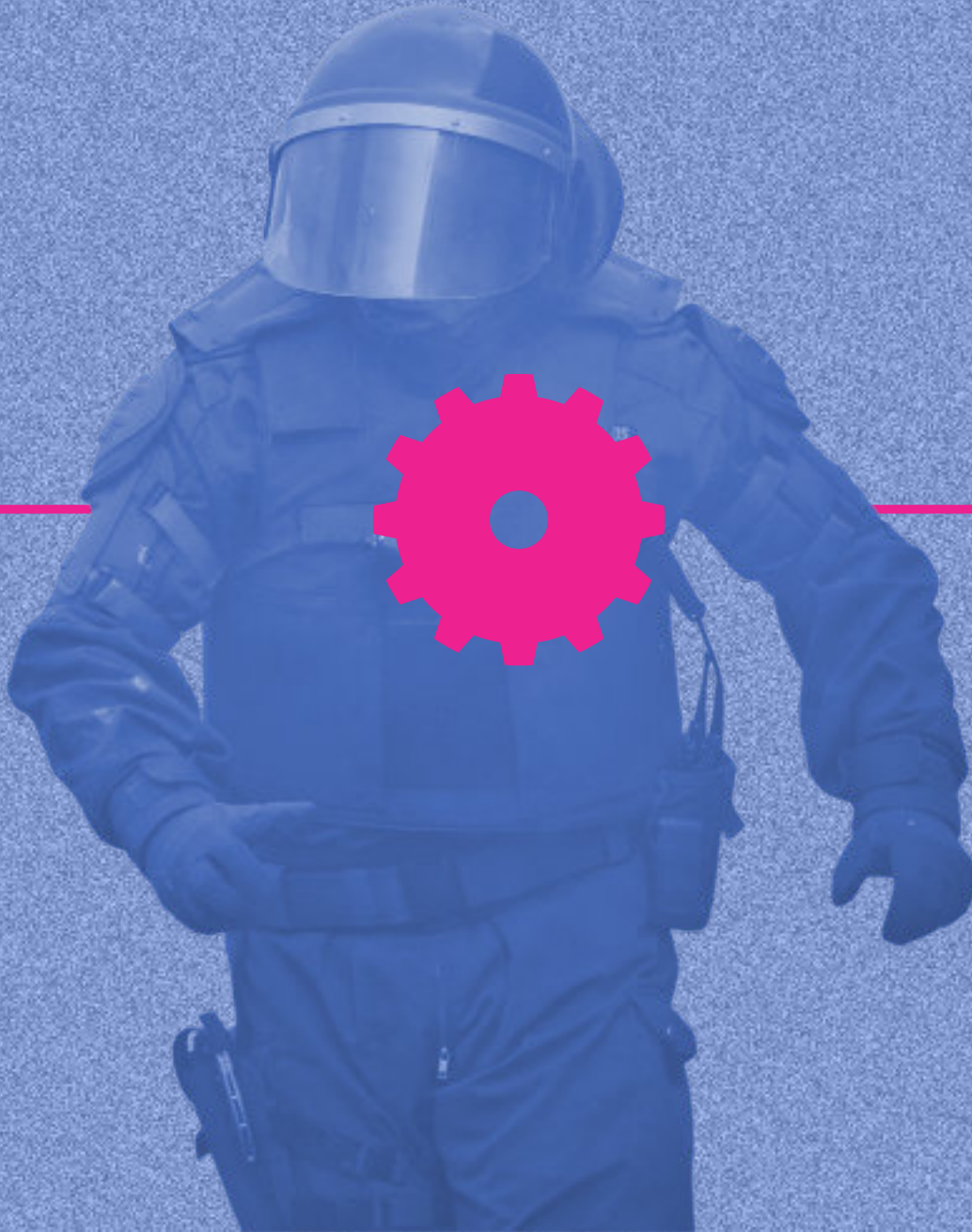
patru cazuri de violență asupra unor persoane din comunitatea LGBTQ+ au fost raportate atât în București, cât și în alte orașe din țară, unde victimele au fost bătute cu cruzime, necesitând îngrijiri medicale pentru multiple leziuni și fracturi, cu consecințe traumatice pe termen lung. Toate cazurile au avut loc în spații publice sau în instituții publice”. Încercări de intimidare au avut loc chiar în cadrul unuia dintre evenimentele sociale ale organizației. MozaiQ corelează creșterea valului de homofobie cu [inițiativa legislativă](#) de modificare a Legii privind protecția și promovarea drepturilor copilului, prin care se vizează interzicerea discuțiilor despre homosexualitate și identitate de gen în spațiul public.

ASOCIAȚIA CIVICĂ MILIȚIA SPIRITUALĂ A FOST DIZOLVATĂ PRIN HOTĂRÂREA JUDECĂTORIEI SECTOR 3 BUCUREȘTI, LA CEREREA ONE MIRCEA ELIADE PROPERTIES SRL

În perioada 2018 - 2021, Asociația Civică Miliția Spirituală, alături de Asociația Salvați Bucureștiul, a deschis o acțiune în instanță împotriva Agenției pentru Protecția Mediului București, a One Mircea Eliade Properties și a Auchan România. Prin acțiunea în instanță, organizațiile au solicitat anularea unui acord de mediu emis de Agenția Pentru Protecția Mediului București. Tribunalul București a respins cererea și a [dispus](#) plata cheltuielilor de judecată, în

valoare de aproximativ 156.000 lei, de către organizațiile reclamante. [Recursul](#) inițiat de cele două organizații a fost respins, însă Curtea de Apel a dispus plata de cheltuieli de judecată mai mici, în valoare totală de aproximativ 70.000 lei către One Properties și Auchan România.

În condițiile în care organizația nu a putut achita suma solicitată, firma One Properties, în august 2022, a [solicitat](#) instanței dizolvarea Asociației Miliția Spirituală. One Properties și-a motivat cererea, printre altele, cu faptul că acțiunile de chemare în judecată ale Asociației nu au un scop legitim, ci sunt făcute pentru promovarea activității sale și pentru obținerea de venituri. Dezvoltatorul imobiliar a convins instanța că Asociația se menține în stare de insolvabilitate tocmai pentru a nu achita cheltuielile de judecată datorate. În urma procesului, Judecătoria Sectorului 3 a decis dizolvarea asociației. Decizia a fost menținută de instanță și în apel.



3.

**Republica
Militară
România**



În ultimii ani, rolul și influența structurilor militarizate - servicii de informații, armată, structuri ale MAI - în treburile publice din România a crescut simțitor. Mai întâi, au fost anii de pandemie, în care răspunsul statului a fost coordonat și implementat de instituțiile din domeniul apărării și ordinii publice, pentru că doar acestea par a fi eficiente, și pentru că, până la urmă, așa erau legile. Am avut câteva luni în care țara a fost efectiv condusă prin Ordonanțe Militare, o formă învechită de abordare a situațiilor de urgență, inspirată de mineriadele anilor '90. În 2022, am asistat la repetate încercări, și unele reușite, de a crea un cadru legal pentru a crește prezența aceluiași structuri de forță în gestionarea unor chestiuni publice, care ar trebui să revină exclusiv controlului civil.

Nu putem să nu legăm această involuție democratică și de gestul simbolic de a numi premier un fost general, recent trecut în rezervă. Cele mai multe democrații consolidate au perioade de „răcire” pentru foștii ofițeri de rang superior, înainte de a li se permite să activeze în politică la nivel înalt. În România, Nicolae Ciucă a trecut, peste peste noapte, în 2019, de la o carieră militară, de general activ, fost Șef al Statului Major al Apărării în cadrul Forțelor Armate Române, la una politică fulminantă: ministru al

apărării și senator în 2020, lider de partid și prim-ministru în 2022, potențial viitor președinte al Senatului și candidat la președinția României în 2024.

Toate aceste lucruri ne-au făcut să vorbim despre „[Republica Militară România](#)”, un nume-simbol al pierderii graduale a controlului civil asupra structurilor de forță.

LEGILE SECURITĂȚII

În luna iunie 2022, [G4Media.ro a publicat un pachet de zece proiecte de lege](#), legile securității naționale, pregătite în secret de instituții din România. Cele zece proiecte urmau să modifice fundamental modul în care este abordată tematica securității naționale. Acest lucru nu este rău în sine. În ultimul deceniu, au apărut noi amenințări și riscuri de securitate, generate de modificări în contextul internațional și de progresele tehnologice. Războiul din Ucraina este doar cel mai recent exemplu. Prin urmare, nevoia unei reforme există și este acceptată aproape unanim.

Propunerea actualei majorități politice, așa cum a fost devoalată de publicația amintită, este însă departe de rigorile statului de drept, de valorile democratice și chiar de necesitățile momentului, cel puțin din trei perspective:

- ▶ Lipsa de transparență a întregului demers, despre care nu s-ar fi vorbit public, dacă ele nu ar fi fost dezvăluite de presă. Ar fi fost firesc, democratic, ca intenția scrierii acestor legi să fie anunțată public și să existe mecanisme de dezbatere încă de la început, din faza de principii, și nu doar limitată la textul final de lege.
- ▶ Decizia ca demersul legislativ să fie inițiat și controlat chiar de structurile militarizate vizate, și nu de Parlament, și, în general, de instituțiile civile. În mod normal, noi, societatea, prin reprezentanții noștri, ar trebui să le spunem militarilor ce așteptăm de la ei. În logica inversată a inițiatorilor, structurile de forță ne impun propria viziune asupra societății, și acest lucru este vizibil în conținutul proiectelor de lege.
- ▶ Conținutul celor zece proiecte ridică numeroase semne de întrebare cu privire la puterile sporite acordate anumitor structuri, în special serviciile de

informații, cu privire la posibila impunitate în fața justiției a lucrătorilor din acest domeniu, și cu privire la lipsa unui control civil eficient asupra structurilor militarizate.

Coaliția Grupul ONG-uri pentru Cetățean, împreună cu numeroase alte organizații non-guvernamentale, a protestat public împotriva tuturor acestor carențe majore ale proiectelor.

În special cu privire la conținut, trei proiecte de lege merită o atenție specială: cele două proiecte de lege privind organizarea și funcționarea Serviciului Român de Informații și Serviciului de Informații Externe și proiectul de lege privind activitatea de informații și contrainformații. Am atras atenția asupra următoarelor puncte cheie:

- ▶ Una din prevederi este impunitatea în fața justiției: personalul SRI ar urma să fie anchetat doar de un număr limitat de procurori, anume desemnați, iar perchezițiile la sediul SRI ar urma să se facă doar cu acordul șefului statului și cu informarea directorului SRI. Astfel, de facto, personalul SRI ar avea o protecție fără precedent în fața justiției, iar eventualele fapte comise cu știința directorului SRI,

sau chiar a șefului statului, nu ar putea fi niciodată anchetate. Consecința maximală este că un președinte rău intenționat ar putea să folosească SRI în interes propriu fără niciun fel de răspundere legală.

- ▶ Președintele ar urma să primească puteri sporite, iar Parlamentul să fie exclus din procedura de demitere a directorului SRI. Este inacceptabilă limitarea puterii Parlamentului în privința controlului serviciilor de securitate, iar adâncirea simbiozei între șeful statului și șeful SRI nu face decât să sporească tentația puterii și a impunității.
- ▶ Altă prevedere scandaloaasă este că personalul SRI ar putea să solicite oricărei persoane sprijin pentru realizarea atribuțiilor și competențelor legale, iar persoana respectivă ar fi obligată nu doar să asiste, ci și să păstreze secretul asupra operațiunii. Acest tip de prevederi depășesc mult cadrul obligațiilor cetățenești și devin o încălcare gravă a libertăților civile.
- ▶ Conform aceluiași proiect de lege, SRI ar urma să devină autoritate națională în domeniul interceptării comunicațiilor, astfel că viitorul Centru Național

pentru Interceptarea Comunicațiilor va funcționa în cadrul SRI. Cel puțin două decizii anterioare ale Curții Constituționale au declarat în afara Constituției prezența SRI în procedura de urmărire penală, ca autoritate competentă în domeniul interceptărilor, în aplicarea legislației penale.

- ▶ Nu în ultimul rând, SRI ar primi dreptul de a-și crea și administra propriile firme („pot fi înființate activități finanțate integral din venituri proprii, potrivit legii”) și chiar propria societate civilă („asociații cu caracter profesional, social, cultural, sportiv sau recreativ ori umanitar”), totul departe de ochii publicului, și, potențial, chiar și în afara controlului fiscal, pentru că documentele operative privind cheltuielile se casează și se distrug anual, la finalul exercițiului fiscal. Oricum fondurile pot veni și din orice “alte surse, legal constituite” (sponsorizari, donații, activități economice).

În acest context, a frapat și tăcerea care a înconjurat proiectele de legi ale securității naționale. Cu greu, Președintele, Guvernul și liderii partidelor politice au acceptat să vorbească despre proiecte, și au făcut-o doar în termeni generali. Cele mai multe dintre publicațiile din România, și în special majoritatea televiziunilor de știri, au



ignorat pur și simplu subiectul, întărind suspiciunile cu privire la rolul nefast al subvențiilor publice asupra independenței editoriale.

Cu toate acestea, presiunea publică a funcționat parțial. Puterea politică și structurile de forță au făcut un pas în spate, spunând că vor propune legile în dezbatere „mai târziu”. Până la finalul anului, doar unul din cele zece proiecte – Legea securității cibernetice – a revenit pe agenda publică, și a fost și aprobat. Dezbateră cu privire la acest proiect de lege a fost foarte rapidă, pe durata a doar câteva săptămâni. [Proiectul](#) inițiat formal de Ministerul Cercetării, Inovării și Digitalizării este aproape identic cu cel publicat de G4Media, și despre care aflasem deja că este scris chiar de serviciile de informații.

Organizațiile neguvernamentale au criticat proiectul și au afirmat că noua lege va extinde în mod nejustificat responsabilitățile de protejare a securității cibernetice către categorii largi de companii și persoane. O altă problemă o ridică obligația impusă furnizorilor de servicii de securitate cibernetică de a oferi informații despre securitatea clienților lor către 11 instituții, în lipsa unui mandat judecătoresc, și doar pe baza unei „cereri

motivate”. Una dintre cele mai grave prevederi o constituie completarea, prin noua lege, a unor prevederi din legea siguranței naționale, în vigoare. Astfel, campaniile de „propagandă sau dezinformare, de natură a afecta ordinea constituțională” se adaugă listei de amenințări la siguranța națională, ceea ce dă puteri nejustificate SRI în limitarea dreptului la libertatea de exprimare, prin stabilirea unilaterală a acțiunilor ce intră în această categorie, dar și a colectării de informații și efectuare de măsuri specifice de supraveghere în astfel de cazuri.

În Parlament au fost adoptate doar amendamente minore la lege, ignorând [îngrijorările societății civile](#). Un număr de 12 organizații, majoritatea membre ale Grupului ONG-uri pentru Cetățean, au transmis [o petiție Avocatului Poporului](#), solicitând sesizarea Curții Constituționale. Avocatul Poporului și, respectiv,USR și Forța Dreptei, au formulat plângeri de neconstituționalitate dar Curtea a decis în februarie 2023 că legea este constituțională. Președintele a promulgat legea în martie 2023.

CONTROLUL ȘI IMPLICAREA STRUCTURILOR MILITARIZATE ÎN AFACERI PUBLICE

Legile Securității sunt doar o parte a influenței crescute a serviciilor de informații în spațiul public. Pe tot parcursul anului 2022, am semnalat numeroase alte astfel de încercări. Vom da câteva exemple în cele ce urmează.

CODUL COMUNICAȚIILOR

România a întârziat cu aproape doi ani transpunerea în legislația românească a Directivei (UE) 2018/1972 de instituire a Codului european al comunicațiilor electronice. La finalul anului 2021, Guvernul a trimis, în sfârșit, în Parlament, [Proiectul de lege pentru modificarea și completarea unor acte normative în domeniul comunicațiilor electronice și pentru stabilirea unor măsuri de facilitare a dezvoltării rețelelor de comunicații electronice \(L532/2021, Codul Comunicațiilor\)](#). Contrar prevederilor Directivei, Guvernul României, ca inițiator al proiectului de lege, a adăugat unele măsuri de extindere a interceptării comunicațiilor electronice.

Grupul ONG-uri pentru Cetățean [a semnalat, în mod repetat](#), că prevederile introduse de Guvern limitează drepturi fundamentale, lărgesc nepermis sfera interceptărilor, încalcă alte Directive europene, și sunt formulate neclar și impredictibil, ceea ce reprezintă în sine un motiv de neconstituționalitate. Cu toate acestea, [sub pretextul crizei generate de războiul din Ucraina](#), Parlamentul a adoptat legea aproape în forma propusă de Guvern, ușor cosmetizată. La sesizarea Avocatului Poporului și a reprezentanților USR, Curtea Constituțională [a respins o parte din prevederile propuse de Guvern](#). La reexaminare, Parlamentul a adoptat o formă de compromis, în acord cu motivarea Curții. În opinia noastră, și această formă este problematică. Raportul FreeEx ["Controlul și cenzura comunicațiilor digitale"](#) (vezi p. 12) arată care sunt chestiunile controversate, dar și că, la nouă luni de la adoptarea „urgentă”, ANCOM încă nu a pus în aplicare prevederile legii.

CLOUD-UL GUVERNAMENTAL

La jumătatea anului 2022, Ministerul Cercetării, Inovării și Digitalizării a pus în dezbatere publică proiectul de [Ordonanță de Urgență privind unele măsuri pentru sistemul de guvernanță al Cloud-ului Guvernamental precum și pentru stabilirea cadrului legal de organizare și](#)



[funcționare a infrastructurilor informatice și a serviciilor de tip cloud în procesul de transformare digitală](#). Pe scurt, este vorba despre crearea și funcționarea serviciilor de cloud oferite instituțiilor publice din România, sau cloud-ul guvernamental. Proiectul a suscitat numeroase controverse atât din perspectivă economică și tehnică, cât și din punct de vedere al libertăților civile. De altfel, nu a fost prima încercare a Guvernului de a reglementa această chestiune, pentru care sunt prevăzute sume foarte mari în Planul Național de Redresare și Reziliență (PNRR).

[Grupul ONG-uri pentru Cetățean](#) a atenționat că [actul normativ nu oferă garanții cu privire la libertățile civile](#), atât prin modul de legiferare (Ordonanță de Urgență), cât și prin conținutul său. Proiectul de ordonanță nu a fost însoțit de analiza preliminară asupra drepturilor fundamentale, obligatorie prin lege, și poate tocmai de aceea a ignorat impactul asupra libertăților. Problema majoră a rămas rolul foarte larg al instituțiilor militarizate – SRI și STS – în dezvoltarea și administrarea sistemului de Cloud Guvernamental, inclusiv cu rol de operator asociat pentru toate datele și toate activitățile de prelucrare. Guvernul a ignorat aceste obiecții și a adoptat ordonanța de urgență în forma prezentată, devenind [OUG 89/2022](#). Deși [am solicitat Avocatului Poporului sesizarea Curții Constituționale](#), instituția nu a dat curs solicitării. Amintim

că sesizarea CCR cu privire la ordonanțe de urgență poate fi făcută doar de Avocatul Poporului. Legea de aprobare a OUGului a fost votată de Parlament în toamna anului 2022.

REZOLVAREA PROBLEMELOR CIVILE „CU ARMATA”

Podul peste râul Siret, din localitatea Luțca, județul Neamț, s-a prăbușit. Premierul (general în rezervă) Nicolae Ciucă [a dispus](#) ca Ministerul Apărării Naționale să acționeze de urgență pentru restabilirea circulației în zonă. Poate părea un lucru banal, dar ne îngrijorează acest reflex autoritar al puterii politice, de a rezolva problemele civile „cu Armata”. Premierul Ciucă ar fi avut numeroase alte căi de a dispune măsuri de urgență, prin instituții civile, nici măcar nu a încercat să folosească una din aceste instituții, ci a decis direct, fără a se consulta cu altcineva, să ordone Armatei să intervină. Pentru un fost general, devenit prea devreme politician, nu este surprinzător reflexul de a „trimite Armata” acolo unde există atâtea mecanisme civile de intervenție. Este însă îngrijorător pentru democrație. Am semnalat public aceste îngrijorări. Ne întrebam, în [scrisoarea deschisă transmisă în luna iunie 2022](#): „ce va urma? Prim-generalul Ciucă va <<trimite Armata>> să facă ordine la eventuale proteste ale cetățenilor? Sau împotriva Opoziției să o aducă la ordine?”. Din nefericire, răspunsul la aceste întrebări retorice a venit mai repede decât ne



așteptam, prin propunerile Ciucă-Bode de modificare a Codului Penal (discutate în secțiunea anterioară) sau prin ciudata urmărire a unui lider al opoziției de către Jandarmerie, despre care vorbim mai jos.

INIȚIATIVA DSU DE A REALIZA O PLATFORMĂ PENTRU COMBATerea DEZINFORMĂRII

Răspunsul umanitar imediat la criza refugiaților generată de războiul din Ucraina este coordonat, în România, de Departamentul pentru Situații de Urgență (DSU). Această opțiune a fost determinată de prevederi legale, dar și de rațiuni obiective, pentru că nu avem o altă structură mai eficientă. Amintim că în România, pompierii, coloana vertebrală a DSU, sunt o structură militarizată. Trebuie spus că răspunsul umanitar a fost unul corect, apreciat de societate, și în mare măsură bine coordonat.

Au fost însă și excese, determinate tocmai de gândirea militară a instituției. Cel mai bizar exces a fost probabil intenția de a dezvolta o platformă pentru a combate dezinformarea pe teme legate de război, prin scanarea publicațiilor online pentru a identifica posibile semne de propagandă rusească. Spunem că este bizar pentru că, în mod evident, DSU nu are nicio competență legală sau practică în domeniu.

La scurt timp după ce DSU a început o serie de discuții cu câteva organizații neguvernamentale, Profit.ro a publicat [informații despre proiect](#). Articolul menționa o listă cu combinații de cuvinte care ar fi fost utilizate pentru monitorizarea spațiului digital, listă ce a declanșat semnale de alarmă. În această listă apărea, de exemplu, asocierea între Guvernul, premierul Nicolae Ciucă sau președintele Klaus Iohannis cu un context de “corupție” ori “incompetență”. Considerând că platforma se poate lesne transforma într-un instrument de cenzură, mai multe organizații non-guvernamentale și jurnaliști au [acuzat Guvernul că vrea să instituie un orwellian Minister al Adevărului](#). Urmare a acestei reacții, unele dintre organizațiile [participante](#) la discuțiile preliminare [au decis să se retragă](#) din acest grup informal, iar [Consiliul Național al Audiovizualului](#) nu și-a asumat instituțional acest demers.

Sub presiunea publică și politică, [DSU a făcut un pas înapoi](#) și a renunțat la proiect. În apărarea sa, instituția a comunicat că a fost o inițiativă a unei alte organizații non-guvernamentale, Global Focus Center, iar aceasta a confirmat ipoteza.

SUSPICIUNI PRIVIND URMĂRIREA UNUI LIDER AL OPOZIȚIEI DE CĂTRE STRUCTURI DE FORȚĂ

George Simion, liderul partidului extremist, de opoziție, Alianța pentru Unitatea Românilor (AUR) [a semnalat](#) că a fost urmărit de un echipaj al Jandarmeriei la două întâlniri politice, la Sebeș și Moneasa, dar și în deplasarea dintre cele două localități, pe o distanță de 20km. Președintele AUR, care este și parlamentar, nu a solicitat protecția jandarmilor, iar întrunirile politice au fost pașnice, fără niciun incident. Dl. Simion a reușit chiar să filmeze în direct mașina de urmărire. Nu a fost prima dată când dl. Simion a fost șicanat de structurile de forță. În luna septembrie 2022, în timp ce pregătea o manifestație politică la București, dl. Simion [a fost reținut](#) de poliție sub pretextul că ar fi condus o mașină fără permis (era vorba chiar de mașina folosită pentru scenă). Ulterior, s-a dovedit că acuzațiile sunt nefondate și [dosarul a fost clasat](#). Chiar dacă AUR este un partid extremist, dl. Simion este parlamentar și unul dintre principalii lideri ai opoziției politice. Folosirea structurilor de forță pentru șicanarea și intimidarea opozanților este inacceptabilă.



4.

**Democrația ca
formă fără fond**



Din toamna anului 2021, România este condusă de o coaliție de trei partide, cu o majoritate de 70% în Parlament. Lideri marcanți ai celor trei partide se află la conducerea celor două Camere și a celor mai importante Comisii parlamentare. Teoretic, majoritatea ar putea să adopte fără probleme, eficient, orice proiect de lege. Teoretic, ar putea să impună și să respecte rolul constituțional al Parlamentului de control asupra Executivului și supervizare a unor instituții esențiale în statul de drept.

Așa cum arătăm mai jos, însă, anul 2022 a fost unul în care, din nou, Parlamentul a abdicat de la rolul său central în democrație. Prea des, majoritatea politică a ignorat procedurile parlamentare. Însăși instituția legiuitoare a ales să pună un fel de troc politic permanent înaintea oricărei încercări de a impune standarde înalte de transparență și integritate.

MODIFICAREA REGULAMENTELOR CELOR DOUĂ CAMERE PENTRU A INTERZICE PARTICIPAREA PUBLICULUI

Odată cu deschiderea sesiunii din primăvara anului 2022, parlamentarii au fost nevoiți să găsească soluții la

comportamentul agresiv al reprezentanților partidului extremist AUR. Parlamentarii AUR au folosit o panoplie de mijloace prin care să își crească vizibilitatea publică: transmisiuni în direct pe rețelele sociale din timpul diverselor ședințe ale Plenului și Comisiilor, afișe și bannere aduse în Parlament, dar și vociferări sau strigăte care au acoperit dezbaterile parlamentare; uneori, parlamentarii AUR au derapat în injurii, îmbrânceli sau alte forme de agresiune la adresa celorlalți parlamentari.

Răspunsul majorității a fost să modifice regulamentele celor două Camere pentru a sancționa orice „ieșire din rând”, introducând interdicția de a filma sau transmite în direct, pe internet, ședințele publice din Camera Deputaților, interdicția de a afișa bannere în Parlament, etc. Organizațiile membre ale Grupului ONG-uri pentru Cetățean [au atras atenția](#) că modificările regulamentelor merg prea departe, și că parlamentarii puterii par că intenționează să reducă transparența, libertatea de expresie și dreptul de acces la informațiile de interes public cu pretextul că temperează populismul grobian și violent pe care îl promovează Alianța pentru Unirea Românilor. Am condamnat superficialitatea și lipsa de proporționalitate care au stat la baza proiectului de



modificare și completare a Regulamentului Camerei Deputaților, preluate apoi și de Senat. Am susținut fără rezerve nevoia de a penaliza violența și agresivitatea, dar am arătat că acest lucru se face prin măsuri directe, îndreptate împotriva celor ce comit astfel de fapte, și nu prin măsuri generale, care penalizează dreptul la liberă exprimare al parlamentarilor și care sunt îndreptate împotriva tuturor cetățenilor. Din nefericire, Parlamentul a ignorat semnalele societății civile, și a amendat regulamentele celor două Camere.

LIPSA STANDARDELOR DE INTEGRITATE ȘI PROFESIONALISM LA NUMIREA MEMBRILOR ȘI CONDUCĂTORILOR UNOR INSTITUȚII CHEIE ÎN DEMOCRAȚIE

Parlamentul are rol de supervizare și control a unor instituții cheie în democrație. În general, acest rol se manifestă prin numirea conducătorilor acestor instituții, primirea rapoartelor de activitate și prevenirea eventualelor conflicte de interese și derapaje. În cazul particular al Curții Constituționale a României (CCR), rolul Parlamentului se limitează la numirea judecătorilor.

Pe parcursul anului 2022, Parlamentul a fost chemat să numească judecători la CCR, dar și persoane la conducerea unor instituții cu rol de arbitru în diverse domenii: Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării (CNCD), Autoritatea de Supraveghere Financiară (ASF), Consiliul Național al Audiovizualului (CNA), Autoritatea Electorală Permanentă (AEP), dar și instituții publice din zona mass-media și cultură, precum Institutul Cultural Român (ICR), Societatea Română de Televiziune (SRTv) sau Societatea Română de Radio (SRR).

În toate aceste cazuri, Parlamentul a preferat aplicarea algoritmului politic și negocieri netransparente, fără nicio preocupare pentru minime standarde ce ar trebui îndeplinite de candidați. Nu au existat dezbateri, nici măcar audieri care să nu fie doar simple formalități. Pentru instituții ca CNCD, ASF sau ICR, numirile au fost, în general, validarea unor sinecuri pentru clienți politici. Deși societatea civilă [a solicitat un concurs de competențe pentru judecătorii CCR](#), criteriul selecției a rămas tot fidelitatea politică. În cazul CNA, majoritatea politică a modificat mai întâi legea, pentru a permite un nou mandat de președinte al dnei. Gubernat, persoana stabilită prin negocieri netransparente. Exemplele pot continua.

REFUZUL CONTROLULUI PARLAMENTAR ASUPRA AUTORITĂȚII ELECTORALE PERMANENTE

Situația de la Autoritatea Electorală Permanentă (AEP) iese în evidență pentru că, în acest caz, Parlamentul dimpotrivă, a refuzat să își exercite funcția de control, deși existau toate premisele pentru a face acest lucru.

Președintele AEP, dl. Mitulețu-Buică, a strâns o serie întreagă de acuzații și suspiciuni privind lipsa de integritate sau chiar încălcarea legilor. I-a fost retras titlul de doctor, pentru [plagiat](#), dar a contestat în instanță decizia, pentru a întârzia un verdict final. Este [urmărit penal](#) pentru abuz în serviciu, în urma concedierii unor angajați incozi. [A fost obligat de instanță](#) să reîncadreze alt angajat concediat abuziv, dar refuză să aplice decizia instanței. O serie de [investigații ale RISE Project](#), referitoare la angajările făcute în cadrul AEP, ridică serioase semne de întrebare cu privire la integritatea dlui. Mitulețu-Buică, dar și asupra practicilor lipsite de etică din instituție. Între altele, președintele AEP, pretextând că este din Craiova și face deplasarea la București, își acorda diurnă de deplasare care practic îi dubla salariul aflat deja la nivel de ministru (foarte probabil legal, dar profund imoral).

Cu toate acestea, Parlamentul a refuzat permanent să intervină și să verifice toate aceste aspecte semnalate de justiție, de presă și de societatea civilă. Dl. Mitulețu-Buică, numit politic, a rămas în funcție. Abia la începutul anului 2023, sub presiunea unui nou dosar penal, inițiat la sesizarea Agenției Naționale pentru Integritate, președintele AEP și-a prezentat demisia. Ironic, a făcut-o doar pentru a se întoarce în poziția de secretar-general al aceleiași instituții. Iar Parlamentul nu are nicio problemă că secretarul general al instituției care se ocupă cu organizarea alegerilor este vizat de două dosare penale și nenumărate suspiciuni de lipsă de integritate.

ABUZUL DE ORDONAȚE DE URGENȚĂ

Pe parcursul anului 2022, Guvernul României a emis 192 de ordonanțe de urgență și 37 de ordonanțe simple (diferența este că cele simple sunt emise în timpul vacanțelor parlamentare, în baza unei legi de împuternicire, iar cele de urgență pot fi emise oricând guvernul consideră că este un subiect ce nu poate fi amânat). Chiar și Legea privind transparența decizională în administrația publică, cea care stabilește cadrul de

participare a cetățenilor la luarea deciziilor publice, a fost modificată prin Ordonanță de Urgență.

Amintim că ne aflăm în fața unei super-majorități de 70%, care ar fi putut trece oricând orice lege prin Parlament. Chiar și așa, Guvernul a găsit peste 200 de situații în care nu a mai putut aștepta dezbaterile parlamentare, ci a decis să legifereze ocolind Parlamentul. Chiar și în absența unei analize pe conținutul acestor ordonanțe, este vădit că situația a scăpat de sub control, așa cum Executivul a scăpat de sub controlul Legislativului.

Abuzul de ordonanțe de urgență a fost dintotdeauna o problemă a democrației în România. Totuși, părea că în ultimii ani, avântul Guvernelor se mai domolise. Iată că în 2022, au fost depășite toate recordurile.

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ REFUZĂ JUDECAREA UNOR CAUZE

Una din problemele majore ale abuzului de ordonanțe ale guvernului este că acestea scapă și de controlul de constituționalitate. Avocatul Poporului este singura instituție care poate sesiza Curtea Constituțională cu

privire la ordonanțe. În general, poziția Avocatului Poporului este că folosește instrumentul sesizării atunci când este vorba de limitarea unor drepturi fundamentale, chiar dacă există și suspiciuni de neconstituționalitate prin chiar absența unei urgențe reale în adoptarea ordonanțelor de urgență.

Sunt însă situații în care chiar Curtea Constituțională refuză judecarea unor cauze. Spre exemplu, în luna martie 2022, Guvernul a modificat prin ordonanță de urgență chiar legea transparenței decizionale, subiect prezentat în secțiunile anterioare ale acestui raport. Avocatul Poporului a sesizat imediat Curtea Constituțională, dar CCR încă nu a luat în dezbatere această sesizare, deși a trecut un an de la formularea ei.

Nu putem să nu legăm această complicitate tacită între Guvern și CCR de modul în care sunt făcute numirile judecătorilor la CCR, așa cum am arătat mai sus. Dacă judecătorii CCR ar fi fost neutri și selectați strict în baza competenței, iar nu a loialității, ei nu ar fi ezitat să acorde atenția necesară tuturor sesizărilor primite.

DEMNITARI CU PROBLEME DE INTEGRITATE

Cabinetul Ciucă, instalat la finalul lunii noiembrie 2021, nu a fost ocolit de controverse legate de integritatea profesională sau de probitatea morală a unora dintre membrii săi. Cele mai acute probleme sunt legate de faptul că însuși premierul Ciucă este suspectat că ar fi dobândit titlul de doctor prin fraudă academică, alături de alți colegi din executiv. Sub presiunea publică, unii au ales să-și dea demisia, dar premierul și ministrul de interne își continuă activitatea netulburăți de discuțiile despre integritate sau de efectul acestor controverse asupra credibilității actului de guvernare.

Controverse și deservicii a produs și ministrul Predoiu în zona de justiție, printr-o serie de declarații și explicații contradictorii, care nu au reușit să îndepărteze suspiciunea că ministrul are acces la unele dosare aflate în deliberarea unor instanțe.

Dincolo de aceste nereguli în exercitarea funcției publice la diferiți membri ai Guvernului, în 2023, în spațiul public apăreau și informații legate de o serie de gesturi

inadecvate și abuzive pe care ministrul Muncii le-ar fi făcut cu unele colege de partid, care au dorit să își păstreze anonimatul.

MINISTRUL JUSTIȚIEI SE ANTE-PRONUNȚĂ ÎNTR-UN DOSAR

În ianuarie 2023, ministrul Justiției Cătălin Predoiu anunța public, înaintea deliberărilor instanței de apel, un posibil verdict în cazul lui Dan Hosu, soțul unei foste șefe a DIICOT (Georgiana Hosu). În ciuda faptului că în prima instanță exista o condamnare de trei ani cu suspendare în acest dosar, iar a doua instanță avea termen de pronunțare la aproape trei săptămâni distanță față de momentul în care ministrul a anunțat **achitarea**, Predoiu pare că a avut acces la informații cu privire la soluția instanțelor, ridicând suspiciuni legate de ingerința politicului în actul de justiție. Pentru a răspunde valului de critici din spațiul public cu privire la un uriaș posibil caz de incompatibilitate, [acesta a revenit a doua zi](#) cu precizarea că avea informația **pe surse**, lucru care doar a accentuat controversa.

În continuarea acestui episod, [G4Media a dezvăluit că Ministrul Cătălin Predoiu a chemat-o, a doua zi după declarațiile în care a dezvăluit sentința](#), la Ministerul

Justiției, pe judecătoarea Claudia Jderu, care făcea parte din completul de judecată a lui Dan Hosu. Predoiu a declarat că discuția cu Jderu a vizat nominalizarea ei ca reprezentant propus de Guvernul României pentru Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Explicația lui Predoiu nu a adus mai multă claritate, mai ales că subiectul discuției cu judecătoarea Jderu fusese încheiat de Guvern cu trei luni înainte (pe 19 octombrie 2022 Guvernul aprobase deja această listă). În ciuda faptului că Guvernul a emis un comunicat de presă anul trecut pe această temă și că există preluări în mass-media pe acest subiect din acea perioadă, [Guvernul a precizat că, de fapt, acest subiect nu a fost discutat în 2022 și că transmiterea comunicatului a fost o eroare materială](#) (de pe pagina Guvernului au fost șterse documentele care indicau că această discuție a avut loc, conform informațiilor publicate de G4Media). Deși în luna octombrie discuția despre definitivarea listei pentru CEDO fusese publică, presupusa discuție din Guvern pe aceeași temă din luna ianuarie 2023 a fost secretizată fără explicații. Deci nu există nicio informație publică cu privire la acest punct pe ordinea de zi a ședinței de guvern din ianuarie. În ciuda protestelor din spațiul public, legate de lipsa de transparență și de posibile imixțiuni în actul de justiției, ministrul nu a demisionat și nici nu a adus

clarificări coerente legate de *surse* sau de *erorile materiale* sau de *comunicare*.

PLAGIATUL ȘI IMPOSTURA ACADEMICĂ ÎN GUVERNUL ROMÂNIEI

Conform informațiilor din mass-media, în istoria cabinetului Ciucă au existat [patru miniștri](#) care și-au obținut titlul de doctor recurgând la plagiat. Primul a fost Florin Roman, care, în decembrie 2021, și-a depus și demisia în urma acuzațiilor apărute în spațiul public, dar și a numeroaselor controverse despre acuratețea și autenticitatea CV-ului pe care l-a invocat pentru a deține portofoliul de ministru al Digitalizării. La rândul său, ministrul educației, Sorin Câmpeanu și-a dat demisia în toamna lui 2022, acuzând că este victima unui atac politic al celor care “vor să oprească Legile Educației”.

În schimb, premierul Ciucă și ministrul de interne Bode au declanșat mai multe demersuri juridice pentru a opri analiza lucrărilor suspecte sau de a anula decizii care indică deja plagiatul.

MINISTRUL EDUCAȚIEI, SORIN CÂMPEANU

Pe 29 septembrie 2022, ministrul educației Sorin Câmpeanu și-a prezentat demisia, urmare a acuzațiilor de plagiat în activitatea academică. [Conform datelor publicate de Emilia Șercan](#), fostul ministru a publicat în anul 2000, alături de alți doi profesori, un suport de curs. În această ediție, Sorin Câmpeanu apare ca autor a două capitole. Șase ani mai târziu, același suport de curs a fost publicat sub o altă denumire și sub unica semnătură a fostului ministru. Întrucât numele celorlalți doi autori au dispărut de pe ediția republicată, asupra lui Sorin Câmpeanu a planat suspiciunea că și-ar fi însușit alte 13 capitole. [Ministrul educației a răspuns sfidător la aceste acuzații de plagiat](#), afirmând că principalul obiectiv ar fi fost, de fapt, "blocarea legilor educației". În cele din urmă, Sorin Câmpeanu și-a anunțat demisia pe Facebook.

Important de precizat este că, pe durata mandatului său, ministrul a promovat modificări ale legislației care conduc la prescriere în cazul plagiatului la maxim trei ani de la publicarea creațiilor.

PREMIERUL NICOLAE CIUCĂ

În ianuarie 2022, [Emilia Șercan a publicat](#) o analiză în care a prezentat o serie de informații ce sugerau că teza premierului este plagiată. Spre deosebire de ceilalți colegi din executiv care au demisionat când au fost confrunțați cu asemenea controverse, Ciucă a folosit toate pârghiile politice și instituționale pentru ca teza sa doctorală să nu fie evaluată independent și profesionist.

În ciuda declarațiilor premierului cu privire la disponibilitatea de a sprijini orice instituție care face verificări ale tezelor de doctorat, eforturile lui s-au concentrat, în fapt, pe blocarea oricărui demers de acest fel. [Așa cum arată EduPedu](#), premierul nu a pus la dispoziția Consiliului Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare (CNATDCU) o copie a tezei sale pentru că "nu este la mine". Mai mult, [Curtea Constituțională a decis](#) în iunie 2022 că CNATDCU nu mai poate retrage titluri de doctor dacă "teza a intrat în circuitul civil și a produs efecte juridice" ([decizie aspru criticată de CNATDCU](#)). Premierul Ciucă a apelat și la justiție în încercarea de a opri analiza tezei sale de doctorat. [Conform informațiilor publicate de G4Media](#), sesizarea făcută de premier pentru a anula sesizările făcute

În cazul tezei sale de doctorat a ajuns să fie repartizată altfel decât aleatoriu către instanță, prin metoda coperta. Judecătorul care a decis în primă instanță anularea sesizărilor în cazul premierului apare [în mai multe articole de presă](#) ca având, de fapt, legături cu mediul politic (mai precis chiar Partidul Național Liberal). Motivele pentru care cererea de reanalizare a fost respinsă sunt și ele cel puțin bizare, principalul argument utilizat fiind că sursa informațiilor cu privire la suspiciunile de plagiat vine de la un jurnalist ([detalii aici](#)).

Recursul depus de Ministerul Educației la această primă decizie a fost respins, fără analiza motivelor, din cauza depunerii tardive a acestei contestații (Ministerul Educației era condus de Ligia Deca la momentul depunerii contestației). [Reprezentanții instituției au transmis ziarului Libertatea](#) că, în opinia lor, au transmis în timpul legal contestația, însă instanța nu a luat în calcul ziua primirii sentinței. Deci sentința de respingere a sesizărilor făcute a rămas definitivă. În acest moment [mai există un proces](#), câștigat de premier în primă instanță, și care are termen pe 31 octombrie 2023.

MINISTRUL LUCIAN BODE

În octombrie 2022, jurnalista [Emilia Șercan afirma pe pagina ei de Facebook](#) că singura modalitate prin care teza ministrului Bode poate fi consultată este la Biblioteca Națională, pe un calculator fără acces la internet și cu interdicția de a fotografia ecranul computerului. Deși din 2020 este funcțional Registrul național al tezelor de doctorat, autorul poate solicita ca lucrarea să nu fie inclusă acolo dacă publică lucrarea sub format de carte în maxim doi ani de la susținere. Chiar dacă ministrul și-a publicat teza, nicio copie a acestei cărți nu a fost de găsit, conform Emiliei Șercan.

La acea vreme, mai mulți [membri USR au decis să folosească politic](#) această temă și [au transcris teza integral](#), apoi au publicat concluziile. [Conform analizei lor](#), lucrarea avea evidente pasaje de plagiat, unele chiar din Wikipedia. În urma publicării acestor informații, Universitatea Babeș-Bolyai (unde Ministrul și-a susținut teza) [a anunțat public](#) că a demarat o analiză cu privire la toate lucrările de doctorat din perioada 1990 - 2016, printre care și aceea a ministrului. În urma acestei analize, Comisia de Etică a Universității a anunțat că [a identificat 2,95%](#) din lucrare ca fiind plagiată și recomandă "corectarea" erorilor.



În noiembrie 2022, [Emilia Șercan a publicat propria analiză](#) care a arătat că 18,5% din teză este plagiată, precum și șase ilustrații (tabele). [Universitatea Babeș-Bolyai a reluat analiza](#) și a concluzionat că "teza este profund viciată" și a recomandat retragerea de pe piață a cărții publicate pe baza acestei lucrări. În toată această perioadă, ministrul Bode a depus eforturi consistente pentru a opri analiza tezei sau pentru a anula deciziile Comisiei de Etică. Conform Spotmedia, până la finalul lunii februarie 2023, ministrul Bode [intentase trei procese](#) împotriva UBB. Partidul Național Liberal a decis să ia apărarea ministrului - a fost menținut în funcție, a rezistat unei moțiuni de cenzură care a avut loc ulterior publicării informațiilor cu privire la plagiat și [membri ai partidului i-au luat apărarea public](#). La patru luni de la primele discuții în spațiul public cu privire la teza ministrului Bode, [președintele Iohannis a fost nevoit să răspundă presei](#) cu privire la o posibilă cerere de demisie. Acesta s-a limitat la a preciza că "sunt probleme" și că "ar trebui să se ia o decizie până la rotație".

MINISTRUL MUNCII ACUZAT CĂ HĂRȚUIEȘTE COLEGE DE PARTID

În ciuda declarațiilor politice sau a inițiativelor de adoptare a cotelor de gen, egalitatea de gen în politică rămâne una dintre problemele majore din România. Problema nu este doar persistentă și evidentă prin numărul limitat de femei în Guvernul și Parlamentul României, dar impune și o privire mai atentă în culisele partidelor politice, cu accent pe comportamente sexiste și pe siguranța femeilor din organizațiile politice.

La mijlocul lunii februarie 2023, [Libertatea relatează că ministrul Budăi a avut cel puțin două episoade în care și-ar fi sunat colege de partid noaptea](#), iar sursele citate de jurnaliști sugerau că aceste incidente nu erau singulare. În urma informațiilor publicate, [președintele PSD a decis să-și apere colegul de partid](#), prin ducerea în derizoriu a acuzațiilor de hărțuire sexuală și de comportament abuziv. La rândul ei, Gabriela Firea, membră PSD și ministrul Familiei, Tineretului și Egalității de Șanse, [a reacționat abia după cinci zile](#) de la primele relatări din presă. În mod contraintuitiv și opus nevoii de protecție a victimelor hărțuirii sexuale, Firea a pus la îndoială informațiile pe surse și a încurajat victimele să-și facă publice identitatea și



experiențele posibil traumatice. Gabriela Crețu a fost singura membră PSD care [a condamnat](#) comportamentul ministrului Marius Budăi și care a criticat și luările de poziție publice ale PSD cu privire la această situație. În ciuda apelului a [42 de organizații neguvernamentale](#) care au solicitat conducerii PSD demiterea sa, Marius Budăi este, în continuare, ministrul Muncii și Solidarității Sociale.

FINANȚARE NETRANSPARENTĂ A PARTIDELOR POLITICE DIN FONDURI PUBLICE

Partidele politice sunt, în sine, instituții esențiale ale democrației. Rolul lor este să asigure reprezentarea transparentă a intereselor diverselor grupuri sociale și, în același timp, să realizeze o selecție eficientă și corectă a elitelor politice. Iată că, pe parcursul acestui raport, ne-am referit aproape întotdeauna negativ la partidele politice și la rolul real pe care îl joacă în societate. Partidele asigură mai degrabă contra-selecția elitelor, și sunt preocupate mai mult de interese personale, decât de cele ale societății. Pare că problema se agravează în timp.

Credem că o parte importantă a problemei este legată de finanțarea generoasă din fonduri publice pentru partidele

politice. În anul 2022, subvenția acordată partidelor politice parlamentare a ajuns la 258 milioane lei (aproximativ 52 milioane de euro). Organizațiile minorităților naționale reprezentate în Parlament au primit, separat, 210 milioane de lei (50 milioane de euro). Politica a devenit o afacere foarte lucrativă, mai ales pentru cei ce sunt la putere.

Atât partidele din coaliția de guvernare, cât și organizațiile minorităților naționale refuză sistematic să raporteze transparent ce fac cu acești bani publici. În cazul partidelor, foarte problematică este relația cu mass-media. Mai mult de jumătate din sumele primite sunt alocate capitolului „propagandă și mass-media”, fără alte detalii. Nici chiar atunci când [pierd în instanță](#), în baza legii privind accesul la informații de interes public, partidele nu oferă date despre contractele plătite din bani publici.

Partidele politice devin astfel una dintre principalele surse (netransparente) de finanțare a presei. Este o poziție din care pot să influențeze agenda editorială. Jurnalistul Cristian Andrei de la Europa Liberă a încercat să documenteze traseul acestor bani de la partide către presă, [în mai multe articole](#), pe parcursul întregului an.

Publicația Recorder a arătat legăturile dintre politic și presă printr-o [investigație](#) în contabilitatea celui mai mare partid, PSD. Anchetele jurnalistice duc către indicii temeinice că partidele folosesc cu adevărat acești bani pentru a influența mass-media. Este cea mai puternică explicație pentru tăcerea care înconjoară majoritatea subiectelor de interes public major despre care vorbim în acest raport, dar și altele nementionate aici.

În toamna anului 2022, Autoritatea Electorală Permanentă a inițiat un proiect de lege pentru ceea ce instituția a numit „reforma” finanțării partidelor politice. Organizațiile societății civile [au atras atenția](#) că proiectul propus este departe de a-și atinge obiectivele, mai ales în ceea ce privește transparența finanțării publice a partidelor politice. În schimb, proiectul propune unele prevederi care pun sub semnul întrebării buna-credință a inițiatorului. Societatea civilă [a propus](#) zeci de amendamente, multe dintre ele de substanță dar AEP, condusă de dl. Mitulețu-Buică, despre care am vorbit mai sus, a respins orice reformă reală și a trimis mai departe către Guvern un proiect călduț, care evită cu atenție să facă lumină în chestiunea finanțării partidelor politice. De altfel, AEP

însăși refuză să comunice informații de interes public și [se luptă în instanță](#) să întârzie astfel de solicitări.

Relația opacă dintre bani și politică închide puzzle-ul degradării democrației din România. Subvențiile sunt doar o parte a „prăzii”, alături de privilegii și investiții publice (cu achizițiile aferente).

Politicieni lacomi și mediocri au nevoie de liniște pentru a folosi banii publici în interes personal. Își asigură liniștea prin golirea de sens a instituțiilor democratice, prin numirea unor personaje dubioase în instituțiile de control, prin controlul politic asupra justiției și prin intimidarea vocilor critice. Toate aceste lucruri s-au întâmplat în 2022 și continuă în 2023. Uneori nici nu ne dăm seama de legăturile dintre ele. Sperăm că acest raport, care încearcă să pună laolaltă câteva dintre ele, ne va ajuta să vedem dimensiunea problemei, și ne va face să înțelegem nu doar că trebuie să ne îngrijorăm de starea democrației, ci trebuie să rămânem vigilenți și activi în a o apăra.

ONG — URI PENTRU CETĂȚEAN

Un raport realizat de:

ActiveWatch

Centrul pentru Inovare Publică

CeRe: Centrul de Resurse pentru participare publică

Design:

Ioana Popa

www.ioanapopa.ro

Grupul „ONG-uri pentru Cetățean” este susținut de Network of European Foundations prin programul Civitates

Martie 2023, București